

Oponentský posudek
na doktorskou disertační práci
MUDr. Mgr. Jolany Těšinové
na téma
Trestněprávní aspekty vztahu lékaře a pacienta

I.

Doktorská disertační práce o rozsahu 238 stran pojednává o velice aktuálním tématu – trestněprávních aspektech vztahu lékaře a pacienta. Výběr tématu považuji za vhodný a aktuální. S ohledem na změnu prostředí v České republice po roce 1990 se uvedená problematika neustále vyvíjí, což způsobuje četné aplikační problémy, ale zároveň poukazuje na potřebnost takovéto práce, která v daném časovém období komplexně uvedenou problematiku podchytí. Rovněž tak šíří zvoleného tématu zvládla autorka jednak dostatečným rozsahem práce, jednak rozumným vyvážením posuzovaných zákonných institutů tak, aby nezůstala na povrchu, ale zároveň nezabředla do kasuistických podrobností, které by vybočovaly ze zadaného tématu.

II.

Autorka se zdárně vypořádala se zvolenou tematikou. Za cíl si stanovila komplexně analyzovat trestněprávní vztah lékaře a pacienta. Přestože se jedná o problematiku nesmírně širokou (tomu také odpovídá již zmíněný rozsah práce), dle mého názoru se jí podařilo vytčený úkol splnit. Posuzovaná práce je tak na velmi dobré odborné a literární úrovni.

Za velmi silnou stránku práce považuji využití literatury a pramenů a to včetně judikatury. Autorka citlivě volí judikaturu obecných soudů, která se prolíná s odbornou literaturou z lékařského prostředí. Autorka pracuje s konfliktem mezi trestněprávní normou a požadavkem na lékařskou péči, který mnohdy v praxi nastává. Tyto jednotlivé odkazy pak činí práci velmi aktuální a prakticky použitelnou.

Z formálního hlediska působí práce uceleně a přehledně, přičemž řazení do jednotlivých částí nepostrádá logiku. Práce se vedle úvodu skládá ze šesti základních částí, závěru, shrnutí a seznamu použité literatury. Autorka postupně podává obecnou charakteristiku jednotlivých aspektů trestněprávního vztahu lékaře a pacienta, podrobně vymezuje obsah tohoto problému a v rámci zobecnění dochází i k vlastním konkrétním návrhům de lege ferenda.

Doktorská disertační práce je logicky strukturovaná, obecně srozumitelná i zajímavě napsaná. Předpokládám, že by se mohla stát předmětem zájmu osob, které s uvedenou problematikou přicházejí do styku. Za zmínku zde stojí četné poukazy na problémy v aplikační praxi. Tato sympatická odvaha i nespokojenost s některými aplikačními postupy činí z uvedené práce velmi živý a zajímavý materiál a takovýto postup považuji za zvláště užitečný.

III.

V samotném úvodu a v I. části autorka naznačuje základní instituty, které se ve vztahu lékaře a pacienta historicky vyvinuly. Zvláště zmiňuje konflikt mezi paternalismem a partnerstvím s jednoznačným posunem k partnerství především od devadesátých let minulého století, přičemž v západní Evropě a zejména ve Spojených státech amerických dochází k tomuto posunu již dříve. Z hlediska přehlednosti jsou zde citlivě zapracovány všechny základní právní normy, které mají pro danou problematiku podstatný význam.

Pojednání o trestněprávní charakteristice lékařského zákroku v II. části může působit izolovaně z hlediska celkového uchopení problematiky. V návaznosti na další části posuzované práce však toto členění získává svoji logiku a opodstatněnost především z hlediska přehlednosti práce. Lékařský zákrok není ve zdravotnických předpisech ani v trestním zákoníku definován. Najdeme toliko např. zmínku v ustanovení § 30 odst. 3 tr. zákoníku. Od vymezení pojmu (non) lege artis přechází autorka k dalším konkrétním pojmům, které jsou pro vyčerpání problematiky práce podstatné. I přesto, že se autorka komparaci zahraničních úprav věnuje v samostatné V. části, jeví se občasné odkazy na zahraniční úpravy v ostatních částech jako logické a důvodné. Byť se z hlediska významu aplikační praxe může zdát pojednání o okolnostech vylučujících protiprávnost (str. 42 – 57) příliš stručné, s ohledem na rozumný rozsah práce a množství další materie, nelze po autorce vyžadovat větší pozornost tomuto tématu.

Ve III. části se autorka věnuje trestněprávním aspektům poskytování zdravotní péče a to zvláště s ohledem na zákon o zdravotních službách, který pracuje s termíny jako poučení pacienta, informovanost pacienta, informovaný souhlas, revers atd. Jakkoli se jedná především o lékařské termíny, v aplikační praxi se mnohdy prolínají s termíny trestněprávními. Rozbor jednotlivých termínů vyplývajících ze zákona o specifických zdravotních službách, stejně jako zákon o umělém přerušení těhotenství a transplantační zákon, mají velký význam pro aplikační praxi v oblasti trestního práva.

Jádro práce z hlediska trestněprávního spatřuji ve IV. části práce, která rozkrývá trestní odpovědnost lékaře při poskytování zdravotní péče. To, co již bylo řečeno v úvodu posudku o obrovském rozmachu této problematiky především od devadesátých let minulého století, platí zvláště v této části, neboť v předchozí době se orgány činné v trestním řízení zabývaly touto problematikou spíše ojediněle. Při posunu k formálnímu pojetí trestního práva od 1.1.2010, kdy termín společenské nebezpečnosti byl nahrazen termínem společenské škodlivosti, došlo nepochybně k posunu v posuzování trestní odpovědnosti lékaře a to i přes deklarované zásady ultima ratio (subsidiarity trestní represe). S ohledem na nedávné historické zkušenosti s aplikací trestního zákona č. 140/1961 Sb. bych uvítal, kdyby se autorka v rámci ústní obhajoby k tomuto posunu vyjádřila. Autorka dále popisuje jednotlivé znaky skutkových podstat v úvahu připadajících trestných činů. Pro tuto část práce jsou charakteristické a potřebné jednotlivé kasuistické příklady.

V již zmiňované V. části se autorka věnuje komparaci zahraničních úprav a významné judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.

V VI. části pak autorka naznačuje své úvahu de lege ferenda, které logicky správně rozděluje na trestněprávní a jiné.

Závěr a shrnutí pak logicky završují celou práci z hlediska zobecňujících úvah.

IV.

V závěru konstatuji, že se autorka zdařile vypořádala se zvoleným tématem. Prokázala nepochybné schopnosti teoretického uvažování i schopnosti analytické. Práce splňuje formální i obsahové náležitosti disertační práce. Za hlavní klad považuji rozsah práce a její výstižnost, dále pak použití mnoha zmiňovaných pramenů, ze kterých pak autorka dochází k zobecňujícím závěrům.

V.

S ohledem na shora popsané závěry práci doporučuji k obhajobě před příslušnou komisí pro obhajobu disertačních prací.

V Praze dne 22. května 2015

JUDr. Jan Sváček